

вдосконалення задля вирішення проблем координації дій, уникнення дублювання функцій та посилення загальної ефективності роботи контролюючих органів.

Список використаних джерел

1. Левицький Я. Ю. Зміст та властивості державного фінансового контролю в забезпеченні економічної безпеки держави. *Економіка, управління та адміністрування*. 2024. № 4(110). С. 166–177. DOI: [https://doi.org/10.26642/ema-2024-4\(110\)-166-177](https://doi.org/10.26642/ema-2024-4(110)-166-177).

2. Василюк М. М., Гайдучок Т. С. Теоретико-методологічні та методичні засади державного фінансового контролю й визначення адаптивних напрямів удосконалення його механізмів. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 16. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17405714>.

3. Дика О. С., Молотай В. А., Клименко І. В., Левицький Я. Ю. Державний фінансовий контроль як міждисциплінарний об'єкт наукового дослідження в сфері державного управління. *Економіка, управління та адміністрування*. 2024. № 4(110). С. 213–221. DOI: [https://doi.org/10.26642/ema-2024-4\(110\)-213-221](https://doi.org/10.26642/ema-2024-4(110)-213-221).

Щербаков С.Є.,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
обліково-фінансового факультету
Науковий керівник: **Дубініна М.В.**,
д-р екон. наук, професор
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв

ОСОБЛИВОСТІ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ПЕРВИННОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Сучасні умови функціонування аграрних підприємств характеризуються високим рівнем невизначеності та впливом зовнішніх і внутрішніх факторів. Це обумовлює зростання ролі внутрішнього контролю як інструменту забезпечення ефективності управління. Особливе значення має контроль первинної документації як основи інформаційного забезпечення. Первинні документи відображають фактичні господарські операції та формують базу бухгалтерського обліку. Вони виступають джерелом даних для аналізу та прийняття управлінських рішень. Недоліки у їх оформленні призводять до викривлення фінансової інформації. Це ускладнює контроль та управління діяльністю підприємства. У таких умовах внутрішній контроль набуває системного характеру [1].

Внутрішній контроль у аграрних підприємствах розглядається як комплекс заходів, спрямованих на забезпечення законності та доцільності господарських операцій. Він охоплює всі стадії облікового процесу, включаючи документування. Первинна документація є об'єктом постійного контролю. Її перевірка дозволяє виявляти відхилення від встановлених норм. Контроль сприяє підвищенню достовірності облікових даних. Це створює умови для ефективного управління ресурсами. Водночас забезпечується захист майна підприємства. Контроль первинних документів має бути безперервним процесом.

Особливості аграрного виробництва визначають специфіку організації контролю. Сезонність та біологічний характер активів впливають на документообіг. Первинні документи часто формуються у складних виробничих умовах. Це підвищує ризик помилок та викривлень. Значна частина операцій пов'язана з використанням матеріальних ресурсів. Контроль за їх рухом потребує високої точності. Невчасне оформлення документів знижує якість інформації. Тому внутрішній контроль має враховувати галузеві особливості [2].

Первинна документація виконує функцію підтвердження господарських операцій. Вона є основою для відображення даних у бухгалтерському обліку. Контроль правильності її оформлення забезпечує достовірність звітності. Важливим є дотримання вимог щодо реквізитів документів. Відсутність або помилки у реквізитах призводять до втрати юридичної сили. Це створює ризики для підприємства. Контроль дозволяє мінімізувати такі ризики. Він також сприяє підвищенню дисципліни працівників.

Однією з ключових функцій внутрішнього контролю є контроль документального оформлення операцій. Він передбачає перевірку повноти та правильності відображення господарських процесів. Такий контроль забезпечує відповідність документів встановленим стандартам. Він також запобігає несанкціонованим змінам у документах. Контроль здійснюється на всіх етапах обробки інформації. Особлива увага приділяється первинним документам. Саме вони є основою облікової системи. Їх якість визначає рівень достовірності інформації.

Важливим аспектом є контроль повноважень при оформленні первинних документів. Він передбачає перевірку законності здійснення операцій. Усі документи мають бути підписані уповноваженими особами. Це забезпечує відповідальність за їх зміст. Відсутність контролю повноважень створює можливості для зловживань. Тому внутрішній контроль має чітко регламентувати розподіл функцій. Це сприяє підвищенню ефективності управління. Контроль повноважень є важливою складовою системи контролю.

Аграрні підприємства характеризуються значними обсягами первинної документації. Це пов'язано з різноманітністю господарських операцій. Облік охоплює виробничі, фінансові та збутові процеси. Кожен із них супроводжується відповідними документами. Великий обсяг інформації ускладнює її обробку. Це підвищує ризик помилок. Внутрішній контроль дозволяє систематизувати документообіг. Він сприяє впорядкуванню облікових процесів.

Особливу увагу слід приділяти контролю за рухом матеріальних цінностей. У аграрних підприємствах вони становлять значну частину активів. Первинні документи фіксують їх надходження та використання. Контроль дозволяє запобігати втратам і зловживанням. Він забезпечує збереження майна підприємства. Також він сприяє раціональному використанню ресурсів. Це підвищує ефективність виробництва. Контроль має бути системним і регулярним.

Проблемою є несвоєчасність оформлення первинних документів. Це призводить до затримки обробки інформації. Внаслідок цього управлінські рішення приймаються із запізненням. Це негативно впливає на діяльність підприємства. Внутрішній контроль має забезпечувати оперативність документообігу. Він передбачає встановлення чітких строків оформлення документів. Також важливо контролювати їх дотримання. Це підвищує якість управлінської інформації.

Недостатній рівень автоматизації є ще однією проблемою. Багато аграрних підприємств використовують традиційні методи обліку. Це ускладнює контроль первинної документації. Виникають труднощі з обробкою великих обсягів даних. Автоматизація дозволяє підвищити точність обліку. Вона зменшує кількість помилок. Також вона забезпечує оперативний доступ до інформації. Це підвищує ефективність внутрішнього контролю [3].

Система внутрішнього контролю повинна включати оцінку ризиків. У аграрній діяльності ризику є досить високими. Вони пов'язані з виробничими та ринковими факторами. Первинна документація дозволяє ідентифікувати такі ризики. Контроль сприяє їх мінімізації. Він забезпечує своєчасне виявлення проблем. Це дозволяє приймати обґрунтовані рішення. Оцінка ризиків є важливою складовою контролю.

Важливим елементом є інформаційне забезпечення контролю. Воно включає формування, обробку та передачу даних. Первинні документи є основним джерелом інформації. Їх якість визначає ефективність контролю. Інформація має бути достовірною та своєчасною. Вона повинна відповідати потребам управління. Це забезпечує прийняття правильних рішень. Інформаційна система має бути інтегрованою.

Контроль первинної документації тісно пов'язаний із внутрішнім аудитом. Аудит дозволяє оцінити ефективність системи контролю. Він

виявляє слабкі місця у документообігу. Це створює основу для вдосконалення процесів. Внутрішній аудит сприяє підвищенню прозорості діяльності. Він також забезпечує дотримання нормативних вимог. Це важливо для стабільного розвитку підприємства. Контроль і аудит взаємодіють між собою.

Особливістю є необхідність інтеграції контролю у всі управлінські процеси. Контроль не може існувати ізольовано. Він має бути частиною загальної системи управління. Первинна документація є зв'язуючою ланкою між обліком і управлінням. Її контроль забезпечує цілісність інформації. Це сприяє підвищенню ефективності діяльності. Інтеграція контролю підвищує його результативність. Вона забезпечує комплексний підхід.

Перспективним напрямом є впровадження цифрових технологій. Вони дозволяють автоматизувати процес контролю. Це підвищує його швидкість та точність. Використання електронних документів спрощує облік. Воно також забезпечує прозорість операцій. Це зменшує ризик зловживань. Цифровізація є важливим чинником розвитку контролю. Вона відкриває нові можливості.

Внутрішній контроль первинної документації є важливим елементом системи управління аграрного підприємства. Він забезпечує достовірність облікової інформації. Це створює основу для прийняття ефективних рішень. Контроль сприяє підвищенню ефективності використання ресурсів. Він також забезпечує дотримання законодавчих вимог. У сучасних умовах його значення зростає. Подальший розвиток контролю потребує впровадження сучасних підходів. Це забезпечить конкурентоспроможність підприємств.

Список використаних джерел

1. Мулик Я. І. Методичні та організаційні підходи до системи внутрішнього контролю на підприємстві. *Агросвіт*. 2020. № 17–18. С. 28–33. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2020.17-18.28>.
2. Приходько І. П., Дмитренко Т. В., Гусев І. І. Внутрішній контроль в управлінні сільськогосподарськими підприємствами. *Бізнес Інформ*. 2023. № 10. С. 197–202. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-10-197-202>.
3. Дубініна М. В. Внутрішній контроль та облікове забезпечення товарних операцій у системі управління хлібопекарськими підприємствами. *Агросвіт*. 2026. № 2. С. 12–16. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2026.2.12>.